

LIBRIS

We know
books

HENRYK SIENKIEWICZ

QUO VADIS

Traducere
HARALAMB G. LECCA

Prefața
ALEXANDRA BÂRNA

Editura MondoRo
București

avansul obținut pentru primul volum de *Scrieri*, Sienkiewicz pleacă în Italia, de unde se va întoarce la Varșovia abia în toamnă, după aproape patru ani de absență. Până în 1883 îi apar în volum cele mai importante schițe și nuvele: *Schițe în cărbune* (1877), *Janko muzicantul* (1879), *Bătrânul servitor* (1875), *Hania* (1876), *Pentru pâine* (1880), *Bartek învingătorul* (1882), *Robie tătarască*, *Prin savană*, *Orso*, *Paznicul farului* (toate scrise și publicate în gazete între 1880 și 1882). De un dramatism zguduitor, inspirate din viața țărănimii, a copiilor nevoiași sau din realitățile cotidiene observate în timpul călătoriilor în străinătate, prozele scurte sunt străbătute de realism, obiectivitate și ironie, relevând calitățile deosebite ale scriitorului în zgrăvirea nuanțată a unor figuri și scene caracteristice epocii și locurilor evocate. După 1883, odată cu publicarea marilor romane istorice, celebritatea lui Sienkiewicz va atinge cotele cele mai înalte. Un număr impresionant de romane, nuvele, schițe, piese de teatru, ca și studii literare, traduceri, lucrări cu caracter folcloric îi vor completa opera.

Sărbătorit ca un erou național, marele prozator polonez se va implica din ce în ce mai activ în acțiuni civice, luând public poziție față de persecuțiile la care polonezii erau supuși de către autoritățile Prusiei, conducând un comitet pentru ajutorarea populației sinistrate în urma catastrofelor inundații din Regat (1903), încercând ca, prin toate mijloacele ce-i stau la îndemână, să atragă atenția străinătății asupra situației polonezilor supuși persecuțiilor în propria lor țară, sfârtecătă în bucăți și aflată sub ocupație străină. În toamna anului 1914, Sienkiewicz pleacă în Elveția unde, la Vevey, organizează împreună cu I. Paderewski și A. Osuchowski un Comitet General Elvețian pentru Victimele Războiului din Polonia, în cadrul căruia desfășoară o amplă activitate umanist-publicitară, reușind astfel să contribuie la strângerea unor sume însemnate. În 1916, la împlinirea a șapte decenii de viață, numeroase instituții și publicații din Polonia îl vor sărbători pe marele prozator și patriot care, aflat în continuare în Elveția, își exprimă dorința de a se întoarce în țară imediat după sfârșitul războiului. Dar nu îi va fi dat să-și revadă țara; după o scurtă suferință, se stinge din viață la 15 noiembrie și este înmormântat la Vevey. În 1924 însă osemintele lui Henryk Sienkiewicz sunt aduse în țară și reînchinate în Catedrala Sf. Ioan din Varșovia.

Alexandra Bârna

PARTEA ÎNTÂI

CAPITOLUL I

Când se deșteptă Petronius, se luminase bine de ziuă. Era neodihnit, nu numai fiindcă petrecuse o noapte la un festin dat de Nero, ci, mai ales, fiindcă sănătatea începuse a i se zdruncina.

Totuși, baia pe care o făcea în fiecare dimineață, cum și meșteșugitele îngrijiri ale masorului îi redau vioiciunea, așa încât, ieșind din *balneum*¹, părea tot atât de sprinten, tot atât de tânăr, ca și mult cântatul Otho. Merita numele ce-i dăduse Roma de «arbitrul eleganței».

A doua zi deci, după serbarea în care, cu Nero, Lucan și Seneca discutaseră chestiunea dacă femeile au sau nu suflet, sta întins pe o masă, lăsat în voia brațelor a doi viguroși băieși. Cu pleoapele închise, se desfăta în plăcerea ce-i procurau savantele lor fricțiuni. Pe urmă, deschise ochii, pentru a întreba cum e timpul și ce porunci dăduse giuvaiergiului. I se răspunse că bate puțin vântul și că giuvaiergiul nu sosise încă. Atunci, reînchise pleoapele și era să ceară a fi transportat în *tepidarium*², când i se spuse că Marcus Vinicius vrea să-l vadă.

Vinicius era fiul surorii mai mari a lui Petronius și al lui Marcus Vinicius, fost consul pe timpul lui Tiberiu. Acum, luptase sub Corbulon, în contra partilor și de-abia se întorsese de la război. Îl lubea mult pe Petronius, căci avea o înfățișare atât de nobilă, încât, chiar în orgii, își păstra acea demnitate, pe care Petronius punea mare preț.

¹ *Balneum* = baie

² *Tepidarium* = parte a băii care prezintă o temperatură moderată, constituind tranziția între *caldarium* (baia cu vapori fierbinți) și *frigidarium* (baia rece).

– Te salut, Petronius, zise Marcus, și zeii cu tine. Mai ales Asclepios³ și Cypris⁴.

Petronius, scoțând mâna de sub străvezia sa mantie de Karbasus, îi răspunse:

– Bine ai venit în Roma și dulce fie-ți odihna, după război. Ce știri ne aduci din Armenia? În Bitinia, ai fost?

Petronius, celebru prin gusturile sale voluptoase, fusese mai demult guvernator al Bitiniei și-i plăcea să-și aducă aminte de ea.

– Am fost în Heraclea, zise Marcus, și începu a-i vorbi de război.

Apoi, fiindcă Petronius închidea ochii, crezu mai nimerit să schimbe vorba.

– Ce mai faci?

– Nu tocmai bine, răspunse Petronius, care nu prea avea încredere în Asclepios, a cărui protecție o invocase Marcus. Și n-avea încredere, fiindcă nimeni nu știa de unde ieșise obscurul zeu, din ce mamă, din ce tată... Apoi, surâzând, adăugă:

– Cât despre Cypris, mi se pare că ei îi datorez junghiurile pe care le simt în piciorul drept. Altfel, n-am ce zice, e o destul de bună zeiță și sper că și tu, la rândul tău, îi vei aduce jertfe.

– Cum nu, zise Vinicius, mai ales că am scăpat din mâinile parților și că mai deunăzi era să cad sub săgețile Amоруlui.

– Cum asta! Ia povestește-mi și mie.

Și trecură în *unctorium*⁵ unde frumusețea sclavelor, care serveau pe Petronius, uimi pe Vinicius.

Pe când două negrese îl îmbibau cu parfumuri, niște frigiene mânuiau cu multă îndemânare oglinzile și pieptenii, iar câteva grecoalice se grăbeau să-i drapeze cu eleganță cutele togii.

– Pe Jupiter, strigă Vinicius! Frumoasă turmă! Nici Barbă-Roșie nu are una ca asta.

– Dacă ai vreun capriciu, răspunse Petronius, știi că-mi ești rudă, și nu sunt nici egoist ca Barsus, nici mohorât ca Plautius.

Vinicius tresări.

– Plautius? Ce ai cu el? Am stat cincisprezece zile în casa lui, ca să-mi vindec mâna scrântită. Tocmai vroiam să-ți spun.

³ Asclepios, la greci (Esculap la romani), zeul medicinei

⁴ Cypris = denumire purtată de zeița Aphrodite, de la insula Cyprus unde era venerată.

⁵ *Unctorium* = sala de masaj.

– Nu cumva te-ai aprins după Pomponia!... Rău, căci nu mai e lână, și e și cinstită...

– Nu după Pomponia.

– Atunci, după cine?

– Nu știu cum o cheamă. Poate Ligia, poate Callina... Toți îi zic Ligia, după numele țării în care s-a născut. Numele ei însă e Callina. Ciudați oameni! Și ciudată casă!

– Care? A cui?

– A lui Plautius. Plină de oameni, și cu toate astea mută ca tufșurile pădurii din Sibiac. După vreo zece zile de ședere, într-o dimineață, am zărit pe Callina scaldându-se în apa unei fântâni. Ah! Pe Venus! avea un corp mai străveziu ca ziua, și razele soarelui erau cât pe aici să o evaporeze, întocmai ca pe o umbră a dimineții. Am mai revăzut-o apoi de două ori și de atunci nu mai știu ce e odihna. Nimic nu mă mai interesează: nici femeile, nici banii, nici bronzurile Corintului, nici chihlimbarele lumii, nici vinul, nici festinurile... Ea, Ligia, e singurul meu gând.

– Vezi, acolo, pe mozaicul acela, vezi cum zboară Visul după Pasiteea?... Tot așa, zi și noapte, tot dorul, tot sufletul meu zboară după frumusețea ei.

– Trebuie să fie sclavă. De ce nu o cumperi?

– Nu, nu e sclavă.

– Vreo dezrobă.

– Nici, căci n-a fost niciodată sclavă.

– Atunci ce e?

– Ce e, nu știu. Știu ce a fost.

– Ce?

– Fiică de rege.

– Nu se poate!

– Povestea ei e foarte simplă. Îți aduci poate aminte de Vanus, regele suevilor, care, după ce a fost gonit din țara-i, s-a reurcat pe tron, ajutat de Drusus. Pe urmă, devenind și mai nesuferit, nepoții lui s-au învoit să-l răstoarne din nou.

– Da, îmi aduc aminte; nu e mult de atunci.

– A urmat, după cum știi, războiul. Claudius, deși nu-l prea speriau încăierările barbare, s-a temut să nu i se tulbure pacea și, când a scris lui Hister să vegheze, acesta a ordonat răsculaților să nu treacă fruntariile. Dușmanii s-au supus și, în semn de supunere, i-au

dat, printre alți ostatici, pe soția și fiica regelui lor, iar când, mai târziu igienii ieșiră învingători, regele pieri în luptă, iar ostaticii rămase în stăpânirea lui Hister. Fiica aceluia rege e Ligia mea, pe care Hister a trimis-o lui Pomponius, guvernatorul Germaniei. Când acesta s-a întors în Roma, Claudius, după cum știi, l-a primit cu onoruri. Printre cei care urmau carul de triumf era și ea, Ligia, frumoasă! frumoasă! mai frumoasă decât Poppea. Dar, pentru că nu era sclavă, ci ostatică, Pomponius, ca să scape de ea, a dat-o soră-sii, soția lui Plautius, într-o casă, în care toți, și bărbații, și femeile, și găinile, toți sunt virtuoși!...

- Ei, și?

- Și-ți mai spun încă o dată că, din ziua în care am văzut o rază de soare jucându-se pe zăpada sânelui ei, o iubesc.

- Aulus Plautius mi-e prieten. Nici nu-mi aprobă ideile, nici nu-mi admiră obiceiurile; dar mă stimează, fiindcă mă știe om de treabă. Dacă crezi că-ți pot fi de vreun folos, spune-mi.

- Știu că ai trecere pe lângă el și mai știu iarăși ce fertilă ți-e imaginația. De aceea, te rog, vorbește-i.

- Cu plăcere; cum s-o întoarce.

- S-a întors.

- De când?

- De două zile.

- Atunci, haide să mâncăm și după masă mergem la el.

- Oo!... Petronius! Totdeauna te-am iubit. Astăzi însă, dacă aș putea, ți-aș ridica statuie. O statuie, mai frumoasă decât asta...

Și zicând acestea, arătă un Hermes, pentru care sculptorul luase pe Petronius drept model.

- Dacă Paris îți semăna, bine a făcut Helena.

Sinceră și meritată laudă, căci Petronius, deși mai vârstnic și mai puțin atlet decât Vinicius, era mai frumos ca el. Femeile romane nu-l admirau numai pentru eleganța sa ci și pentru armonioasa mlădiere a formelor sale. Până și sclavele îl sorbeau cu ochii. Una din ele, o grecoaică, Eunice, care în momentul acela îi căuta toga, nu se mai sătura a-l privi, pe când Petronius, fără să-i bage în seamă tulburarea, trecu cu Vinicius în *triclinium*⁶, amintindu-i fraza lui Seneca: *animal impudens*⁷... Sclavele rămaseră singure, să strângă uneltele, până ce o

⁶ *Triclinium* = sală de mese; sofa cu trei locuri pe care ședeau întinși romanii la masă.

⁷ *Animal impudens* = Ființă nerușinată.

perdea se dădu în lături și, la un semn al altor sclave, care le chemau în *frigidarium*, dispărură.

Numai Eunice rămase în unctorium și, când zgomotul de glasuri și râsete încetă, luă scaunul de fildes pe care șezuse Petronius, îl puse în fața statuii lui, se urcă pe scaun, înlănțui statuia cu brațele, părul auriu i se desprinse, corpul i se lipi de marmură, iar buzele ei calde sărutară gura rece a statuii.

CAPITOLUL II

Petronius și Vinicius, culcați într-o *lectică*⁸, purtată de doi negri uriași, și urmați de o droaie de sclavi, se duceau la Plautius.

- A! Uitasem să te întreb, zise Petronius, ale cărui mâini miroseau a lămâiță. I-ai vorbit nimfei tale? Ți-ai deschis inima?

- Nu ți-am spus? Pentru prima oară, am văzut-o în baie. De atunci, fiind silit, din cauza mâinii mele scrântite, să nu mănânc cu toți la masă, n-am mai putut-o vedea, până în ajunul plecării, când am prânzit cu Aulus; iar pentru a treia și ultima oară, am întâlnit-o în grădină; uda florile. Ah! și în momentul acela, genunchii aceștia, pe care furia parților nu i-a putut clinti, în fața ei au tremurat ca o frunză; vocea mi s-a stins și n-am putut s-o implor decât cu ochii.

- Cum! nu i-ai zis nimic?

- Ba da. Am izbutit să-mi stăpânesc emoția și i-am mărturisit că, lângă ea, boala și suferințele mi-erău mai dulci decât sănătatea și bucuriile altor vremuri. Ea m-a ascultat lăsând ochii în jos și, cu vârful unei trestii, făcea desene pe nisip. Pe urmă, a ridicat ochii, s-a uitat la mine, părând că mă întreabă, iar i-a lăsat în jos, și, în sfârșit, a fugit, cum fuge o nimfă de un satir.

- Și ce desene, ce semne, făcuse pe nisip?

⁸ *Lectică* = un fel de pat sau scaun, purtat de cai sau oameni, folosit ca mijloc de locomoție în atichitatea romană, în evul-mediu, dar și astăzi, în unele țări orientale.

– Nu știi... un pește, mi se pare.

– Un pește?...

– Da. Ce-o fi vrut să zică? Să-mi arate că e rece?... Sau altceva?...

Nu știi. Tu ce crezi?

– Nu mă-ntreba pe mine; întreabă pe Pliniu. El se pricepe la pești.

Tăcură. Ulițe zgomotoase îi vesteau că s-au apropiat de Forum.

Citadela lui Cezar, templul lui Castor și Pollux erau înțesate de tot soiul de oameni, veniți din toate părțile lumii.

Zeci de oratori de stradă, de negustori și de șarlatani făceau un zgomot asurzitor.

Lectice încărcate cu femei frumoase sau cu bătrâni senatori, străbăteau mulțimea care se da într-o parte, să le facă loc, pe când soldații risipeau pe cei gălăgioși.

Vinicius, care pierduse obiceiul Forului, se uită cu interes.

Petronius, ghicindu-i gândul, îi zise:

– Uite Roma, fără romani.

Și într-adevăr, pe romani îi înecaseră valurile străine: negrii Etiopiei, bălanii Nordului, arămii Asiei, iudeii strămtți în spete, arabii, numizii, egiptenii, tot universul furnica în Forum.

Petronius zise să oprească la librăria lui Aviranus și cumpără un elegant manuscris, pe care-l dăruie lui Vinicius.

– Cum se cheamă? întrebă acesta, citind titlul: «Satyricon?...» Ceva nou?... De cine?

– De mine; dar să nu spui, căci nu știe nimeni. E în versuri și în proză. Când îl vei citi, oprește-te la festinul lui Trimalcion. Vei vedea pe Vittelius cum își golește stomacul, băgându-și pe gât o lopățică de fildeș. Alții se servesc de pene unse cu untdelemn.

– Eu, când simt o așa nevoie, n-am decât să citesc câteva versuri ale lui Nero, ceea ce-mi procură plăcerea de a-i glorifica geniul poetic, dacă nu cu conștiința curată, cel puțin cu stomacul spălat.

Se mai opriră apoi la giuvaiergiu și, pe urmă, porniră la Aulus.

Acolo, un tânăr și spătos portar le deschise, pentru a-i introduce în *ostium*⁹.

Petronius nu mai fusese niciodată la Aulus; îl știa cât e de sobru și-i era oarecum frică. Deci, tot ce vedea împrejurul lui îl miră, și-l

⁹ *Ostium* = poartă, intrare.

miră și mai mult lumina din *atriumul*¹⁰, în care se opriseră, așteptând pe stăpânul casei: o lumină, care venea de sus, printr-o deschizătură, și cădea pe oglinda unei fântâni, în a cărei apă se răsăteau niște crini. Toate înotau într-o atmosferă de noblețe, de seninătate, de belșug.

Aulus apăru. Deși în vârstă, era încă robust.

Zăbind pe Petronius, energia figurii se schimbă într-o vădită mirare.

Petronius, pe de altă parte, era prea deștept ca să nu bage de seamă. Se grăbi deci să liniștească pe Aulus, asigurându-l că n-a venit decât să-i mulțumească pentru îngrijirile date nepotului.

– Din contră, Petronius; eu trebuie să-ți mulțumesc.

-- De ce?

– Pentru c-ai scăpat viața lui Vespasian, care mi-e prieten. Nu știi? Într-o zi, când a avut nenorocirea să-l adoarmă versurile lui Nero...

– Nenorocirea? Zi fericirea!... Adevărul e însă că era în oarecare primejdie, deoarece Nero îi dăduse poruncă, printr-un centurion, să-și deschidă venele.

– Știu, și numai grație ție...

– Da, i-am spus că, pentru un poet, a putea adormi pe cineva, e o glorie mai presus de-a lui Orfeu.

Perdeaua din atrium fusese trasă și privirile lor se plimbau libere până în grădina încadrată în zidurile casei.

Se auzi un râs copilăresc.

– Ce râs frumos! ce limpede! ce tânăr! Aș vrea să-l mai aud.

– E fiu-meu, se joacă cu Ligia. Și mă mir că te-a impresionat râsul lui.

– Pentru ce?

– Fiindcă eu cred că toată viața ți-o petreci răsând.

– Nu răsând, ci în răs... ceea ce nu e totuna.

Zicând acestea, se sculară și trecură în grădină.

Copilul, cum îi văzu, alergă la Vinicius, care se uita la Ligia, oprită locului, cu o minge în mână, cu părul despletit, cu obrații aprinși, cu sânul palpitând.

Apoi, intrară în umbra unui tufiș, pentru a saluta pe Pomponia. Petronius, fără voia lui, nu putea să nu respecte o femeie cu o

¹⁰ *Atrium* = sală mare.

înfățișare așa nobilă și cu o privire așa senină. Vederea ei îl impresionă într-atât, încât era silît să nu-i vorbească cum le vorbea celorlalte femei.

După ce schimbară câteva cuvinte, copilul, deprins cu Vinicius, îl luă să se joace împreună.

Ligia sta în urma copilului și, când Petronius și-aruncă ochii spre ea, îi păru asemenea unei nimfe. O măguli atunci, cu câteva cuvinte grecești luate din Homer.

Ea se roși și mai tare, îi răspunse în grecește, cu alte cuvinte, tot din Homer, și apoi fugi, ca o pasăre speriată.

Petronius rămase uimit. Versuri grecești, în gura ei?...

Plautius îi lămurii că, deși el e dușman acestei limbi, totuși, lasă pe fiul său să ia lecții de grecește, și probabil că Ligia, asistând, a profitat.

Când isprăviră jocul, Vinicius rămase deoparte cu Ligia. Vai! Cum îi tremura glasul! De abia îndrăzni să-i zică:

– Nu cunosc nici lumea, nici viața. La școală însă mi s-a spus că fericirea constă în a face voia zeilor și că deci depinde de noi să fim fericiți. Eu cred că nu e așa și că nu există decât o fericire, independentă de voința noastră: amorul.

Ligia îl asculta, în vreme ce inima-i bătea de groază și bucurie. Toate, câte le-auzea, le simțise, fără să-și dea seama. Se uita la Vinicius, ca trezită dintr-un vis. El, înclinat asupra-i, părea că o imploră. Ei i se păru că are în față-i pe cel mai frumos om din lume.

– Știi de ce ți-am spus asta? o întrebă el, atingându-i mâinile.

Și, înainte ca ea să-i răspundă, era s-o strângă în brațe, dacă nu l-ar fi oprit vocea lui Aulus care vrea să-i aducă aminte că e seară și s-a răcorit.

– Nu mi-e frig, îi răspunse Vinicius.

Pe de altă parte, Petronius, stând lângă Pomponia, gusta poezia calmă a amurgului. Îl impresionă din ce în ce mai mult bunătatea zugrăvită pe frunțile stăpânilor casei, o bunătate mai presus de frumusețe, pe care n-o întâlnise încă în ochii niciunuia din tovarășii lui de petreceri.

Nu-și putu stăpâni emoția, și, zise Pomponiei:

– Ce deosebire e între lumea de aici și lumea lui Cezar!..

Iar ea, uitându-se în urma soarelui dispărut, răspunse:

– Lumea nu e a lui Cezar, e a lui Dumnezeu.

– Așadar, crezi în zei?

– Cred în Unicul, Drept și Atotputernic.

CAPITOLUL III

– Felicitările mele, zise Petronius lui Vinicius, după ce se suiră în lectică. Aveai dreptate s-o compari cu Primăvara; dar nu primăvara noastră, a Italiei, coaptă și înăbușită; ci primăvara Elveției, verde, tânără, plăpândă.

Vinicius tăcu câțva timp, până să declare:

– O doream și înainte, dar, de când i-am strâns mâinile, flăcări mă consumă. Trebuie să fie a mea!... Te rog, Petronius, ajută-mi; sau, dacă nu poți, voi dobândi-o singur, chiar dacă ar trebui s-o iau de soție.

– Ești nebun!... De aceea târâm noi barbarii în dosul carelor noastre? Ca să ne însoțim cu fetele lor? Fii cuminte și lasă-mă să mă gândesc. Trebuie să găsec un mijloc. Până atunci, haidem la Chrysothemis.

– Ferice de tine! Ai pe cine-ți place.

– Eu?... Nu mă mai uit la ea, decât ca s-o observ, de curiozitate, pentru că m-a înșelat cu un vizitiu și crede că eu nu știu.

Ajunși la Chrysothemis, tot Petronius exclamă, izbindu-și fruntea:

– Mi se pare c-am găsit.

– Ce?

– Un mijloc.

– Zeii să-ți răsplătească!

– Un mijloc sigur. Peste câteva zile, Ligia e a ta.

– Ești mai mare ca Cezar!..

CAPITOLUL IV

A doua zi, Petronius, scăpat din brațele ei, se sculă târziu.

Spre seară, se duse la Nero, iar câteva ceasuri mai târziu, centurionul Caius Hasta, însoțit de câțiva pretorienii, bătea la ușa lui Aulus Plautius, umplându-i pe toți de groază. Aulus ieși să-l primească.

– Salve, stăpâne, începu Caius.

Îi zicea «stăpâne», fiindcă îi fusese sub ordine, într-un război din Bretania.

– Ce te-duce? întrebă Aulus.

– Un ordin al Cezarului.

– Ascult.

– Augustul meu stăpân, aflând că ai la tine pe fiica regelui ligienilor, îți mulțumește de îngrijirile date, și nemaivoind să ți-o lase sarcină, îți ordonă să i-o încredințezi, pentru a o pune sub tutela Senatului.

Aulus, ca vechiul soldat, verifică ordinul scris pe tăblițe, și nu zise decât:

– Așteaptă în atrium, până voi aduce-o.

Trecu apoi în grădină, unde se adunaseră toți ai casei, și le spuse că, deși nu e nimeni în primejdie de moarte sau de exil, trimisul Cezarului aduce totuși vestea unei nenorociri.

– Ligia!... Pomponia și eu te-am crescut și te iubim ca pe copilul nostru. Cezarul însă ți-e tutore și te cere.

– Mai bine moartea!... strigă Pomponia.

– Dacă aș fi singur pe lume, urmă Aulus, Cezar nu te-ar fi avut cu viață.

Pentru că zeii au vrut astfel, îl voi ruga să-și schimbe porunca. Cine știe însă cum mă va primi. Du-te, Ligia. Nu uita că totdeauna am binecuvântat ziua venirii tale între noi. Tu ai fost lumina și bucuria casei. Adio.

Apoi Pomponia, petrecând pe Ligia până la *cubiculum*¹¹, adăugă:
– Ești în grea cumpănă. Adu-ți aminte că Virginius¹² și-a ucis copila, pentru a o smulge din mâinile lui Appuis iar Lucretia¹³ s-a străpuns cu pumnalul, ca să scape de rușine. Este adevărat că noi două recunoaștem o lege mai sfântă, care ne oprește de a ne curma viața. Aceeși lege însă ne impune să ocolim necinstea, chiar cu prețul vieții.

Ligia promise să nu uite niciunul din cuvintele ei, și, înainte de a pleca ceru să-și ia adio de la copil, de la preceptorul grec și de la toți sclavii.

Printre aceștia, era și un ligian uriaș, un anume Ursus, venit în Roma odată cu Ligia.

– Dă-mi voie stăpână, zise el Pomponiei, să mă duc cu dânsa și să veghez asupra-i.

– Ce folos! Nimeni nu poate pătrunde la Cezar.

– Nu se știe. Cu mâinile mele frâng fierul.

Pomponia tăcu, și începu a scrie câteva rânduri către Acteea, o libertă a lui Nero, rugând-o să protejeze pe Ligia, cerere întemeiată pe simpatia ce-i inspirase Acteea, pe care o știa că împărtășește ideile Creștinismului.

Și pe când Ligia plecă, Plautius luă pe Pomponia deoparte:

– Sunt sigur că aici e o mână străină. De unde să cunoască Cezar pe toți ligienii?

– Crezi c-a fost îndemnat?

– Nici vorbă.

– De cine?

– De Petronius.

– În ce scop?

– Nu pentru Cezar. S-ar fi temut de Poppea.

– Atunci, de ce? Pentru cine?

– Pentru el, sau pentru Vinicius. De aceea mă duc la Cezar; trebuie să aflu.

¹¹ *Cubiculum* = dormitor, cameră.

¹² Virginius = centurion roman, a preferat să-șiucidă fiica, pentru a o scăpa din mâinile decemvirului Appius.

¹³ Lucretia = soția lui Tarquinius Callatinus, dezonorată de Sextus, fiul lui Tarquinius Superbus, regele Romei, s-a sinucis în fața soțului și a tatălui său, cerând răzbunare.